

Nowe stanowisko *Salvia glutinosa* L. (Lamiaceae) na Dolnym Śląsku

A new locality of *Salvia glutinosa* L. (Lamiaceae) in Lower Silesia

MAREK MALICKI

*M. Malicki, Zakład Bioróżnorodności i Ochrony Szaty Roślinnej, Instytut Biologii
Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Kanonia 6/8, 50-328 Wrocław;
e-mail: malickimarek@interia.pl*

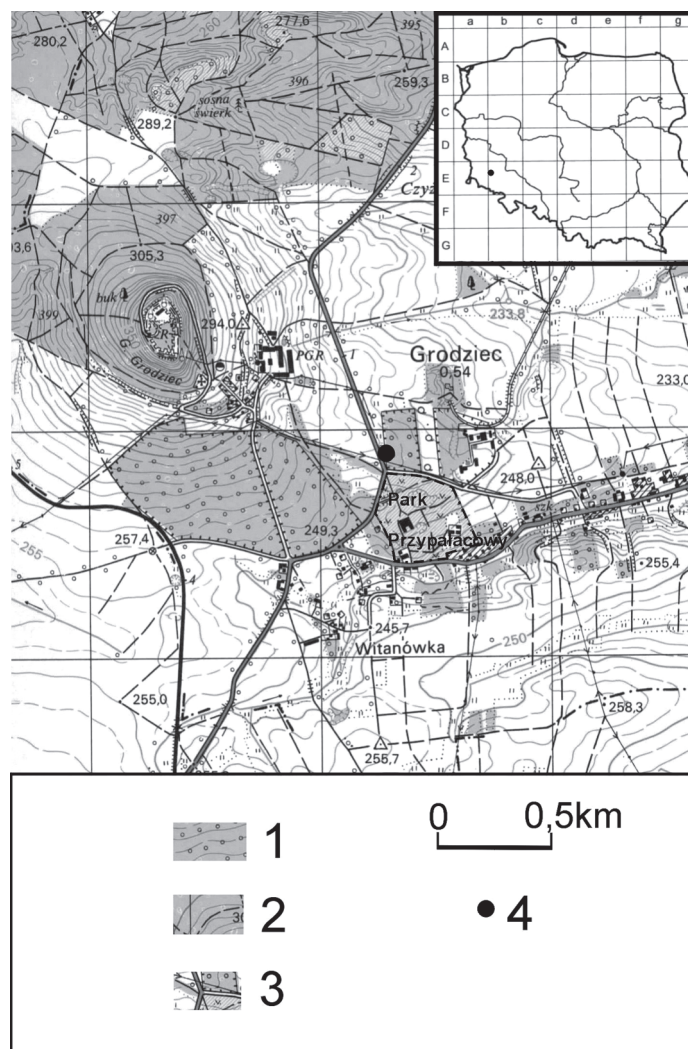
ABSTRACT: A new locality of *Salvia glutinosa* has been found in Kaczawskie foothills, in the north-western part of Grodziec village. The population consisted of 20 specimens. Most of the plants bloomed. This locality is probably anthropogenic.

KEY WORDS: *Salvia glutinosa*, new locality, Lower Silesia

Wstęp

Szałwia lepka *Salvia glutinosa* jest gatunkiem górskim, środkowoeuropejskim (Zajac 1996). Jej zasięg występowania rozciąga się od wschodnich Pirenejów, poprzez Jure, Alpy, od południowej Francji po Austrię, Karpaty, aż po Krym. Ponadto, występuje także w Apeninach, na Korsyce, w Górach Dynarskich, oraz w Turcji, na Kaukazie i w Iranie (Štepanková 2000). W Polsce osiąga północną granicę zasięgu. Spotykana jest dosyć pospolicie na obszarze całych Karpat oraz na Wyżynie Małopolskiej, w Kotlinie Sandomierskiej, na Wyżynie Lubelskiej, na południowym Rostoczu (Grodzińska 1967). Na terenie Dolnego Śląska roślina ta od dawna nie była notowana i obecnie została uznana za wymarłą (Kącki i in. 2003). Jej historyczne stanowiska skupiają się w Sudetach Środkowych (Schube 1903a). Stanowiska podawane w zachodniej części województwa dolnośląskiego (Zajac i Zajac 2001 za Ciaciura 1988) nie zostały odnalezione w materiałach źródłowych (Schube 1903a, 1903b) i są prawdopodobnie efektem błędnego tłumaczenia lub pomyłki.

MALICKI M. 2005. A new locality of *Salvia glutinosa* L. (Lamiaceae) in Lower Silesia. *Acta Botanica Silesiaca* 2: 145–149.

Ryc. 1. Lokalizacja nowego stanowiska *Salvia glutinosa*. 1 – sady; 2 – lasy; 3 – drogi; 4 – nowe stanowisko

Fig. 1. Location of *Salvia glutinosa* new site. 1 – orchards; 2 – forests; 3 – roads; 4 – new site

1. Morfologia i biologia

Salvia glutinosa jest byliną, która może osiągać 40–80 cm wysokości. Posiada wzniesioną, rozgałęzioną łodygę, w dole najczęściej nagą, w górnej części lepką i mocno owłosioną włoskami prostymi i gruczołowatymi. Liście są trójkątnie jajowate, w nasadzie sercowato oszczepowate, na brzegu nieregularnie ząbkowane, na szczycie zaostrome, obustronnie owłosione. Kwiatostan może osiągać długość 15–30 cm, często jest rozgałęziony i tworzy nibykłos. Kwiaty umieszczone są na krótkich, gruczołowato owłosionych szypułkach, zebrane po 6 w nibykółkach. Charakteryzują się silnie gruczołowato owłosionym, kielichem o długości 12–14 mm oraz żółtą koroną o długości 3–4 cm (Grodzińska 1967). Kwitnie od lipca do września (Rutkowski 2004).

Gatunek ten preferuje gleby bogate w substancje mineralne, obojętne do zasadowych, świeże do wilgotnych (Zarzycki i in. 2002). W wyższych partiach gór spotykana jest w zbiorowiskach ziołoroślowych ze związku *Adenostylon alliariae*, w położeniach niższych rośnie głównie w cienistych lasach w sąsiedztwie cieków, niekiedy przy wilgotnych skrajach dróg, na porębach, głównie w lasach bukowych – związek *Fagion silvaticae* oraz w łęgach – związek *Alno-Ulmion* (Zając 1996; Štepanková 2000).

2. Charakterystyka stanowiska

Nowe stanowisko *Salvia glutinosa* zostało znalezione na Pogórzu Kaczawskim, w północno-zachodniej części miejscowości Grodziec, przy drodze asfaltowej prowadzącej do sąsiedniej wioski – Olszanicy, u podnóża góry Grodziec w pobliżu parku przypałacowego. Obserwowano 20 okazów, prawie wszystkie kwitły. Rośliny rosły w przydrożnym rowie pomiędzy starymi okazami *Tilia cordata*. W dniu 09.08.2005 wykonano zdjęcie fitosocjologiczne dokumentujące stanowisko:

powierzchnia – 8 m², pokrycie warstwy zielnej – 80%, *Urtica dioica* 3; ***Salvia glutinosa* 2**; *Chaerophyllum hirsutum* 2; *Geum urbanum* 1; *Impatiens parviflora* 1; *Ranunculus repens* +; *Dactylis glomerata* +; *Galium aparine* +; *Festuca gigantea* +; *Acer pseudoplatanus* c +; *Cirsium arvense* r.

Ponadto w pobliskim parku przypałacowym oraz w lesie znaleziono kilkanaście rozproszonych kwitnących roślin. Stanowisko znajduje się w kwadracie siatki ATPOL BE 30.

3. Wnioski i dyskusja

Odnalezione stanowisko *Salvia glutinosa* ma najprawdopodobniej pochodzenie antropogeniczne. Roślina ta jest gatunkiem typowo karpackim. Jej zwarty zasięg kończy się w południowo-zachodniej części Wyżyny Śląskiej. Tak znaczne oddalenie od obszaru zwartego zasięgu pozwala sądzić, że nie jest to stanowisko naturalne. Ponadto w pobliżu znajduje się park przypałacowy, w którym roślina ta mogła być uprawiana. Należy dodać, że w parku i w jego sąsiedztwie rośnie kilka obcych gatunków roślin, które podobnie jak szałwia spotykać można w najbliższej okolicy – są nimi między innymi *Euonymus latifolius* oraz *Doronicum pardalianches*.

Zagrożeniem dla tego stanowiska mogą być prace modernizacyjne pobocza oraz jezdni przy której się ono znajduje.

Szałwia lepka ma na opisywanym stanowisku dogodne warunki siedliskowe, zwłaszcza, że teren w najbliższym sąsiedztwie góry Grodziec ma bardzo złożoną budowę geologiczną ze znacznym udziałem skał zasadowych. Występują tu permskie wapienie, dolomity i anhydryty. Kulminacja Grodziec zbudowana jest z bazaltów (Staffa 2002). W związku z tym niewykluczone jest rozprzestrzenianie się tego taksonu. Konieczne są dalsze poszukiwania tej rośliny w najbliższej okolicy.

Literatura

- CIACIURA M. 1988. Charakterystyka rozmieszczenia górskich gatunków naczyniowych na Śląsku. – Rozprawy habilitacyjne Akademii Medycznej we Wrocławiu, Wrocław 1: 1–157, 2: 1–204.
- GRODZIŃSKA K. 1967. Szałwia – W: PAWŁOWSKI B. (red.), Flora Polska 9 – PWN, Warszawa, Kraków, s. 148–157.
- KĄCKI Z., DAJOK Z., SZCZĘŚNIAK E. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska – W: KĄCKI Z. (red.), Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska – Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”, Wrocław, s. 9–65.
- RUTKOWSKI L. 2004. Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. – PWN, Warszawa, 814 ss.
- SCHUBE T. 1903a. Die Verbreitung der gefässpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen Antheils. – Druck von. R. Nischowsky, Breslau, iv+361 ss.
- SCHUBE T. 1903b. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefässpflanzenwelt in Jahre 1902. – Jahres-Bericht Schles. Ges. vaterland Cultur 80: 33–59.
- STAFFA M. (red.) 2002. Pogórze Kaczawskie, Słownik geografii turystycznej Sudetów 7 – Wydawnictwo I-BiS, Wrocław, 703 ss.

- ŠTEPANKOVÁ J. 2000. Šalvej – W: SLAVÍK B. (red.), Kvetena České Republiky **6** – Akademia Praha, Praha, s. 694–707.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin w Polsce. – Distribution atlas of vascular plants in Poland. – Nakł. Prac. Chorologii Komputerowej Inst. Botaniki UJ, Kraków.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain Vascular Plants in the Polish Lowlands. – Polish Botanical Studies **11**: 1–92.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELAĞ Z., WOLEK J., KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. Ekologiczne liczby wskaźnikowe roślin naczyniowych Polski – W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, 183 ss.

Summary

Salvia glutinosa L. is a mountain species with the Alpine-Central European distribution type. In Poland, this plant is common all over the Carpathians Mts. In Sudety Mts., it was recorded for the last time at the beginning of the 20th century. A new locality of *Salvia glutinosa* has been found in Kaczawskie foothills, in the north-western part of Grodziec village. The population consists of 20 specimens. Most of the plants was blooming. The locality seems to have anthropogenic character because of a long distance from the dense range of the species. Moreover, *Salvia glutinosa* might have been cultivated in a nearby located park – of a palace complex.